

Οι εξελίξεις στην ανώτατη εκπαίδευση και η θέση των ΤΕΙ

Κάθε νόμος και ρύθμιση που πέρναγε για την ανώτατη εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια υπόσχονταν αναβαθμισμένο ρόλο στα ΤΕΙ, αλλά στην πραγματικότητα έσπρωχνε τα ιδρύματα σε όλο και μεγαλύτερη υποβάθμιση. Έτσι και τώρα...

Στα τέλη του Σεπτεμβρίου, ξεκίνησε η μεγαλύτερη - κατά την κυβέρνηση - μεταρρύθμιση στην ανώτατη εκπαίδευση μετά το 1982. Αμεση επιδίωξη των προαποφασισμένων αλλαγών είναι η δυναμική προσαρμογή στις επιταγές της ευρωενωσιακής εκπαιδευτικής πολιτικής, προσαρμογή, η οποία στη χώρα μας έχει καθυστερήσει αισθητά. Οι επικείμενες αλλαγές στοχεύουν να εξαλείψουν από την ανώτατη εκπαίδευση τα όποια χαρακτηριστικά δημόσιου και δωρεάν αγαθού διαθέτει ακόμη και να τη μετατρέψουν πλήρως σε εμπόρευμα. Το αστικό κράτος πρέπει να απαλλαγεί από το κόστος και τον πονοκέφαλο της ανώτατης εκπαίδευσης. Τις εξαγγελίες της κυβέρνησης ακολουθεί περίοδος «διαβούλευσης» μέχρι το Δεκέμβριο, ενώ το προαποφασισμένο νομοσχέδιο θα κατατεθεί το Γενάρη.

Ειδικότερα στα ΤΕΙ, οι εξελίξεις αυτές γίνονται αντιληπτές σε νέο απειλητικό κεραυνό σε ένα ήδη θολό και συννεφιασμένο τοπίο. Ακόμη περισσότερο από ό,τι τα Πανεπιστήμια, τα ΤΕΙ κινδυνεύουν τώρα, όχι μόνο από περαιτέρω υποβάθμιση, αλλά στην κυριολεξία από αφανισμό. Υπενθυμίζουμε αρχικά ότι αιώνιας ανοικτό ζήτημα για τα ΤΕΙ παραμένει το πρόβλημα του χαρακτήρα και του ρόλου τους, παρά την τυπική ένταξή τους στην ανώτατη εκπαίδευση με το νόμο 2916/2001. Τα ΤΕΙ διαθέτουν όλα τα προβλήματα των Πανεπιστημίων, πάσχουν όμως και από ιδιαίτερα προβλήματα όπως οι οξυμένες ελλείψεις σε μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό, σε υποδομές, εξοπλισμούς, συγγράμματα κ.τλ. Τα προβλήματα αυτά έχουν ενταθεί σήμερα, λόγω των περικοπών στις λειτουργικές δαπάνες κατά 40% που θα τις ακολουθήσει μια ακόμη «γενναία» περικοπή της τάξεως του 30% για το 2011. Επιπλέον, στη φετινή ακαδημαϊκή χρονιά με μια απλή απόφαση οι πρωτοετείς φοιτητές εισάγονται όλοι μαζί το Σεπτέμβριο και όχι σε δυο εξάμηνα όπως γινόταν μέχρι πέρυσι. Η σημαντικότερη επίπτωση της μονής εισαγωγής είναι ότι στα κεντρικά ΤΕΙ οι νεοεισερχόμενοι φοιτητές κυριολεκτικά στοιβάζονται ασφυκτικά σε ανεπαρκείς χώρους, ενώ τα ωρολόγια προγράμματα των τμημάτων φθάνουν μέχρι αργά το βράδυ.

Το περιεχόμενο των εξαγγελιών της κυβέρνησης

Σύμφωνα με την τοποθέτηση της υπουργού Παιδείας στους Δελφούς έφτασε η ώρα να ανοίξει η συζήτηση και για «τη μητέρα όλων των μαχών», για το «Νέο» Πανεπιστήμιο και το «Νέο» Τεχνολογικό Ίδρυμα. Οι κυβερνητικές εξαγγελίες περιλαμβάνουν αλλαγές τόσο στο επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης όσο και στο επίπεδο της οργάνωσης, διοίκησης και χρηματοδότησης της ανώτατης εκπαίδευσης.

Αναφορικά με τη φύση και το χαρακτήρα της παρεχόμενης εκπαίδευσης: Αντικατάσταση της ομοιομορφίας από «πολυτυπία» στην ανώτατη εκπαίδευση, αλλαγή του συστήματος εισαγωγής στα ΑΕΙ, εισαγωγή στη Σχολή και όχι στο Τμήμα, αντικατάσταση των προγραμμάτων σπουδών ανά Τμήμα με προγράμματα σπουδών ανά Σχολή, ένας χρόνος προκαταρκτικών σπουδών και κατόπιν επιλογή κατεύθυνσης και επιλογή μαθημάτων από τον ίδιο το φοιτητή. Πτυχίο που θα αποτελεί άθροισμα πιστωτικών μονάδων προερχόμενων από μαθήματα, από σύνδεση με τη διά βίου μάθηση μέσω σεμιναρίων, καταρτίσεων και πιστοποιήσεων διαφόρων ειδών, από πρακτική άσκηση κ.ά. Σύστημα πιστοποίησης του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών. Διεπιστημονικά μεταπτυχιακά με διδάκτρα και αναγκαιότητα περαιτέρω πιστοποίησης του τίτλου. Αλλαγές στα συστήματα διδασκαλίας και στις εξεταστικές περιόδους. Πολλαπλό σύγγραμμα, προοπτικά καθιέρωση του ψηφιακού συγγράμματος. Διεθνοποίηση των διδασκόντων, οργάνωση Κέντρων Αριστείας μέσω συνεργασιών με Πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Αναφορικά με την οργάνωση, διοίκηση και χρηματοδότηση των ΑΕΙ: Συνένωση/κατάργηση Ιδρυμάτων. Κατάργηση της συμμετοχής των φοιτητών στη διοίκηση, διοίκηση από Συμβούλιο Διοίκησης, με συμμετοχή και εκπροσώπων της κοινωνίας και των επιχειρήσεων, σύνδεση με «Καλλικράτη», οικονομική υπαγωγή των Ιδρυμάτων στην Περιφέρεια. Ο πρόεδρος πιθανά θα εκλέγεται από τα μέλη του Συμβουλίου με αρμοδιότητες μόνο ακαδημαϊκές κατόπιν διεθνούς διαγωνισμού (!) ενώ μπορεί να είναι και αλλοδαπός (!). Αξιολόγηση με βάση τους δείκτες της «παραγωγικότητας» και της «οικονομικής αυτοτέλειας» του κάθε Ιδρύματος. Παραγωγικότητα, σημαίνει πόσους φοιτητές «προσελκύει» ένα Ίδρυμα, καθώς και πόσα πτυχία

απονέμει. Οικονομική αυτοτέλεια σημαίνει εκμηδένιση (ει δυνατόν) της κρατικής επιχορήγησης, κατάργηση της ομοιογένειας ακόμη και στη μισθοδοσία των εκπαιδευτικών, αναζήτηση χορηγιών, συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Για τους φοιτητές κάρτα ή κουπόνι πρόσβασης στις υπηρεσίες του Ιδρύματος και φοιτητικά δάνεια.

Οι άμεσες και μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις για τα ΤΕΙ

Αρχικά, σύμφωνα με την τοποθέτηση της υπουργού στους Δελφούς θα πρέπει να εγκαταλειφθούν οι φρούδες ελπίδες ορισμένων περί «πανεπιστημιοποίησης» των ΤΕΙ. Υπό σκέψη βρίσκεται και η μείωση των ετών φοίτησης για τα ΤΕΙ από τέσσερα σε τρία. Η πρώτη επίπτωση θα είναι η ακόμη μεγαλύτερη υποβάθμιση των βασικών σπουδών, ζήτημα βέβαια που αφορά και στα Πανεπιστήμια. Τι είδους «ανώτατες» σπουδές θα είναι αυτές, τι επιστήμονες θα εκπαιδεύουν όταν στην ουσία δε θα υπάρχει πρόγραμμα σπουδών συγκεκριμένου επιστημονικού αντικείμενου που να αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο επάγγελμα; Ακόμη χειρότερα για τα ΤΕΙ, διότι σε μια σειρά από τμήματα ήδη υπάρχει ασάφεια ως προς το επιστημονικό τους αντικείμενο ή ακόμη και αντικείμενα που εμφανώς δεν απαιτούν πανεπιστημιακού επιπέδου σπουδές. Πολλά από αυτά τα τμήματα θα οδηγηθούν στο επίπεδο της τεχνολογικής επαγγελματικής κατάρτισης, όπως ήταν επί ΚΑΤΕΕ ή ακόμη χειρότερα, αφού τη θέση της επαγγελματικής εκπαίδευσης έχουν καταλάβει τα ΙΕΚ. Μήπως το σύνολο των ΤΕΙ οδηγείται στην επαγγελματική εκπαίδευση μόνο που αυτή τώρα θα είναι «επί πληρωμή», περισσότερο κατακερματισμένη, πιο ευέλικτη και προσαρμοστική; Μήπως και πάλι τα ΤΕΙ (ως ο πλέον αδύναμος κρίκος στην αλυσίδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα) είναι για μια ακόμη φορά το καταλληλότερο σημείο για να ξεκινήσει η επιβολή διδασκτρών και στα προπτυχιακά, όπως έγινε στην Αγγλία με τα πρώην polytechnics;

Δεύτερο, αφού «έσπειραν» σε όλη την Ελλάδα τμήματα των προγραμμάτων διεύρυνσης των ΕΠΕΑΕΚ τώρα κάποια από αυτά θα αφεθούν να μαραζώσουν λόγω έλλειψης φοιτητών. Αλλα θα καταργηθούν είτε με αποφάσεις των Συμβουλίων Διοίκησης είτε «διά νόμου», χωρίς μέριμνα για τους αποφοίτους, οι οποίοι θα κατέχουν πτυχία τμημάτων που θα έχουν καταργηθεί. Στη μέγκενη των συνενώσεων, βέβαια, θα περιπέσουν και πολλά άλλα τμήματα και σχολές ή και ολόκληρα ΤΕΙ, πιθανότατα τα περιφερειακά.

Τρίτο, μήπως στα ΤΕΙ θα πρέπει να ξεχάσουμε εντελώς την όποια προοπτική έρευνας, όχι μόνο της βασικής αλλά ακόμη και της εφαρμοσμένης; Ούτως ή άλλως στα ΤΕΙ δεν έχουν επιτραπεί ποτέ οι μεταπτυχιακές σπουδές που να οδηγούν σε διδακτορικό δίπλωμα. Τα προγράμματα των όποιων μεταπτυχιακών τμημάτων αφορούν είτε μεταφορά γνώσεων που θα έπρεπε να ανήκουν στο προπτυχιακό επίπεδο είτε συρραφή διεπιστημονικών αντικειμένων, χωρίς σαφές αντίκρισμα ούτε ακαδημαϊκά ούτε επαγγελματικά. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, ούτε μέσω αυτών ούτε μέσω των όποιων ερευνητικών προγραμμάτων, μέχρι στιγμής δεν παράγεται αξιοσημείωτο σε ποσότητα και ποιότητα ερευνητικό έργο. Αναφορικά δε ιδιαίτερος με τη «διεθνοποίηση» των καθηγητών προκύπτει το ερώτημα εάν υπάρχει κάποιος διάσημος επιστήμονας - καθηγητής σε αλλοδαπό Πανεπιστήμιο που να επιθυμεί διακαώς «μετεγγραφή» σε κάποιο ΤΕΙ της Ελλάδας. Επίσης, εάν υπάρχει ενδιαφερόμενο για συν-δημιουργία Κέντρου Αριστείας Ίδρυμα του εξωτερικού. Μήπως αυτό που θα συμβεί είναι η ακόμη μεγαλύτερη αύξηση της ήδη παρατηρούμενης τάσης του φαινομένου της απομύζησης μυαλών (braindrain) νεαρών Ελλήνων επιστημόνων;

Τέταρτο, «λύνεται» αυτομάτως πλέον το πρόβλημα των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων ΤΕΙ, αφού για πολλά χρόνια αποτέλεσε αντικείμενο εκμετάλλευσης και εμπαιγμού, καθώς και δημιουργίας οξυμένης κατά περιόδους διαμάχης μεταξύ αποφοίτων ΤΕΙ και αποφοίτων Πανεπιστημίων ίδιων ειδικοτήτων. Το πρόβλημα «λύνεται» μέσω της αντικατάστασης της έννοιας των επαγγελματικών δικαιωμάτων με την έννοια των προσόντων. Με απλά λόγια, στην πραγματικότητα κανένας πτυχιούχος (είτε Πανεπιστημίων είτε ΤΕΙ) δε θα είναι κατοχυρωμένος ως προς την άσκηση επαγγέλματος, η πρόσβαση στο οποίο δεν είναι πλέον άμεση αλλά απαιτεί συνεχείς επικαιροποιήσεις και αντίστοιχες πιστοποιήσεις.

Συμπερασματικά

Συνολικά, έχει γίνει εξαιρετικά φανερό ότι οι αλλαγές που έχουν ήδη συμβεί στην ανώτατη εκπαίδευση καθώς και όσες έχουν εξαγγελθεί προσφάτως δε στοχεύουν καθόλου σε αυτό που διαφημίζουν. Στον εκσυγχρονισμό, δηλαδή, της εκπαίδευσης του αυριανού επιστημονικού δυναμικού της χώρας. Αντιθέτως, στοχεύουν στον περιορισμό των επιστημόνων και στην προετοιμασία ημι-μαθών νέων εργαζομένων που θα αποτελούν ένα πιο ευέλικτο, πιο προσαρμοστικό «ανθρώπινο δυναμικό» για τις νέες, ολοένα εξελισσόμενες, ολοένα και πιο εκμεταλλευτικές ανάγκες του κεφαλαίου. Επίσης, δε θα πρέπει να λησμονείται ότι ο απώτερος στόχος συνολικά της ευρωενωσιακής πολιτικής για την Παιδεία δεν είναι ούτε αυτή καθαυτή η εκπαίδευση, ούτε βέβαια η εκπαιδευτική διαδικασία, ούτε καν τα λεγόμενα επαγγελματικά δικαιώματα. Ο βασικός στόχος είναι τα εργασιακά δικαιώματα. Το ίδιο το δικαίωμα στην εργασία, η ίδια η εργατική δύναμη και η τιμή της στον καπιταλισμό. Όλη η ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική και το ζήτημα των επαγγελματικών δικαιωμάτων συνδέονται οργανικά με τις επιταγές του κεφαλαίου για «κινητικότητα» και «ευελιξία» στην αγορά εργασίας, συνδέονται με τις ελαστικές εργασιακές σχέσεις. Στο τοπίο αυτό, σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση θα βρεθούν τα ΤΕΙ, οι εργαζόμενοι σε αυτά και κυρίως οι φοιτητές και οι απόφοιτοί τους.

Της
Ρένας ΤΗΛΙΚΙΔΟΥ*

*Η Ρένα Τηλικίδου είναι οικονομολόγος, καθηγήτρια του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, υποψήφια περιφερειακή σύμβουλος με τη «Λαϊκή Συσπείρωση» στην περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας